

## Långsam handläggning av ett dispositivt tvistemål vid en tingsrätt

---

### Anmälan

AA begärde, i egenskap av förvaltare för BB, att JO skulle granska handläggningstiden i ett tvistemål vid Stockholms tingsrätt i vilket BB var kärke. Målet var anhänggjort 1995 och hade, när anmälan kom in till JO i november 2000, ännu inte satts ut till huvudförhandling.

### Utredning

Dagboksbladet och akten i målet infordrades och granskades. Muntliga upplysningar inhämtades också från tingsrätten. Vid granskningen framkom bl.a. följande.

I en ansökan om stämning, som kom in till tingsrätten den 10 november 1995 och som därefter kompletterades, yrkade BB att CC och DD skulle utge vissa belopp och vissa aktier till henne. Grunden för talan är i huvudsak att CC är skadeståndsskyldig i första hand enligt bestämmelserna i 18 kap. handelsbalken, på grund av att han inte hade fullgjort sin redovisningsskyldighet för ett sysslomannauppdrag avseende förvaltning m.m. av ett dödsbo, och i andra hand på grund av brottslig gärning. Beträffande DD är grunden för talan i första hand att hon enligt allmänna rättsgrundsatser är återbetalningsskyldig för kontanter respektive återbäringsskyldig för aktier som hon uppburit eftersom hon inte haft någon fordran som berättigat henne att erhålla pengarna respektive aktierna. I andra hand har framförts påstående om skadeståndsskyldighet på grund av brott.

Tingsrätten utfärdade stämning den 1 mars 1996. Svarandena bestred käromålet och åberopade bl.a. att käreandens talerätt var preskriberad. I april 1997 hölls en muntlig förberedelse. Därefter hade skriftväxling förekommit mellan parterna, och tingsrätten meddelade i juli 1998 beslut i frågor om mellandom och redovisningsskyldighet. Skriftväxlingen hade sedan fortsatt. I november 2000 meddelade tingsrätten beslut i frågor beträffande mellandom, deldom och edition.

Ärendet remitterades till tingsrätten med begäran om upplysningar och yttrande över anledningen till att målet ännu inte var avgjort.

Tingsrätten (lagmannen EE) inkom med ett yttrande till vilket var fogat yttranden från nuvarande rotelinnehavaren rådmannen FF och chefsrådmannen på avdelningen GG.

I ett beslut den 29 maj 2001 anförde *chefsJO Eklundh* bl.a. följande.

### **Bedömning**

Rätten har skyldighet att se till att handläggningen av ett mål inte i onödan drar ut på tiden. Enligt 42 kap. 6 § tredje stycket rättegångsbalken (RB) skall rätten driva förberedelsen med inriktning på ett snabbt avgörande av målet. Bestämmelsen är en kodifiering av en redan tidigare gällande princip om att ansvaret för att målets handläggning fortskrider ligger på rätten (Fitger, Rättegångsbalken, del 3, s. 42:22). Rätten fullgör sina förpliktelser i detta hänseende genom formell processledning som består i olika åtgärder för att styra processens yttre förlopp.

Under förberedelsen skall rätten allt efter målets beskaffenhet verka för att tvistefrågorna blir klarlagda och att parterna anger allt som de vill åberopa i målet. Rätten skall genom frågor och påpekanden försöka avhjälpa otydligheter och ofullständigheter i parternas framställningar (42 kap. 8 § andra stycket RB). Rätten får vidare bestämma att olika frågor eller olika delar av målet skall behandlas var för sig under förberedelsen (42 kap. 8 § tredje stycket RB). När ett skriftligt svaromål har kommit in till rätten, skall sammanträde hållas så snart som möjligt, om det inte med hänsyn till målets beskaffenhet är lämpligare med fortsatt skriftväxling (42 kap. 9 § tredje stycket RB). Presumtionen är alltså att förberedelsen skall vara muntlig sedan skriftligt svaromål inkommit.

För att kunna fullgöra sin skyldighet att driva målet till ett snabbt avgörande har rätten till sitt förfogande ett flertal verktyg. Här kan nämnas reglerna om frågeförteckning, om s.k. stupstocksföreläggande och om sammanfattning av parternas ståndpunkter (42 kap. 14, 15 och 16 §§ RB). Sedan den 1 juli 2000 har rätten vidare enligt 42 kap. 15 a § RB möjlighet att meddela parterna att förberedelsen skall anses avslutad vid en viss senare tidpunkt och att parterna därefter kan åberopa nya omständigheter och nya bevis endast under vissa särskilda förutsättningar.

Det kan sammanfattningsvis konstateras att det är av stor vikt att en domare agerar med fasthet vid utövandet av den formella processledningen och att han eller hon hela tiden är aktiv under förberedelsen (Fitger, Rättegångsbalken, del 3, s. 42:22).

Handläggningen av det här aktuella målet vid tingsrätten har nu pågått i fem och ett halvt år. Under förberedelsen har endast ett sammanträde hållits. I övrigt har förberedelsen varit skriftlig. Denna har i flertalet fall bestått i att tingsrätten har sänt över inkomna inlagor från det ena ombudet till motpartsombudet med föreläggande att inkomma med skriftligt yttrande inom viss angiven tid.

FF, som tog över handläggningen av målet den 1 januari 1999, har upplyst att målet inte är utsatt till huvudförhandling eftersom rätten har haft att ta ställning till vissa handläggningsfrågor rörande redovisningsskyldighet, edition och mellandom.

Beslut i frågor om edition, deldom och mellandom meddelades den 24 november 2000. Samtidigt förelades käreandombudet att senast den 15 december 2000 inkomma med slutlig bevisuppgift. Det har vidare upplysts att käreandombudet nu har drabbats av allvarlig sjukdom och därför begärt sitt entledigande som rättshjälpsbiträde för käreanden.

FF har anfört att handläggningen av målet har varit tidsödande på grund av dettas omfattning och vad målet rör. Ombuden har vid flera tillfällen ändrat sina yrkanden i handläggningsfrågor, varvid kommunikation har varit nödvändig. De anstånd som förekommit har enligt FF beviljats på goda grunder, bl.a. sjukdom. Det som enligt hans uppfattning har varit den enskilt största bidragande orsaken, utöver anstånden, till tidsåtgången är att ett stort antal inlagor har getts en utformning som medfört ett tidsödande arbete bara för att man överhuvudtaget skulle kunna förstå dem.

EE har framhållit att målet är omfattande och komplicerat och inrymmer olika processuella frågor som först behövt lösas. Hon har vidare anfört att det är svårt att se att någon försummelse skulle ligga tingsrätten till last.

Som har framhållits i det föregående ankommer det på rätten att se till att målen förs fram till avgörande. Vilka krav som härvid ställs på domarens formella processledning beror bl.a. på målets karaktär och på det sätt på vilket parterna utför sin talan. I fråga om det här aktuella målet framgår att parternas inlagor inte har varit helt lättillgängliga, att ombuden vid flera tillfällen har ändrat sina yrkanden i handläggningsfrågor och att ett stort antal anstånd har begärts. Det är uppenbart att en omfattande och komplicerad tvist kräver särskilda insatser i fråga om processledning för att förberedelsen skall kunna drivas snabbt, koncentrerat och effektivt. Enligt min mening har tingsrätten inte uppfyllt detta krav. Det finns anledning att anta att handläggningstiden hade kunnat förkortas i förhållande till vad som nu blivit fallet, om rätten i större utsträckning hade tillämpat en ordning med muntlig förberedelse i syfte bl.a. att få klarhet om parternas ståndpunkter.

Det förhållandet att ett ombud insjuknar är ägnat att fördröja handläggningen. Detta är emellertid självfallet någonting som tingsrätten inte kan lastas för.